

จดหมายเหตุกับการประเมินคุณค่าทางเศรษฐกิจ (Archives and the Economic Valuation)

เลิศชัย วาสนานิกรกุลชัย

โครงการประชุมวิชาการประจำปี ๒๕๖๒

เรื่อง บทบาทงานจดหมายเหตุในกระแส Big Data และสังคมแห่งการเรียนรู้

จัดโดย สมาคมจดหมายเหตุไทย ร่วมกับ มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

ณ ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย

๘ สิงหาคม ๒๕๖๒

ทำไมต้องวัดคุณค่าทางเศรษฐกิจ

- การให้บริการใด ๆ ย่อมมีต้นทุน
- ผลตอบแทนจากการลงทุนมีหลายรูปแบบ
  - ผลตอบแทนทางสังคม (ความภูมิใจของคนในสังคม)
  - ผลตอบแทนด้านการศึกษา (ช่วยให้คนมีความรู้)
- ผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจมีน้ำหนักมากกว่าผลตอบแทนด้านอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ
- ฟังระลึกว่า เมื่อมีการวัด จะมีการเปรียบเทียบ

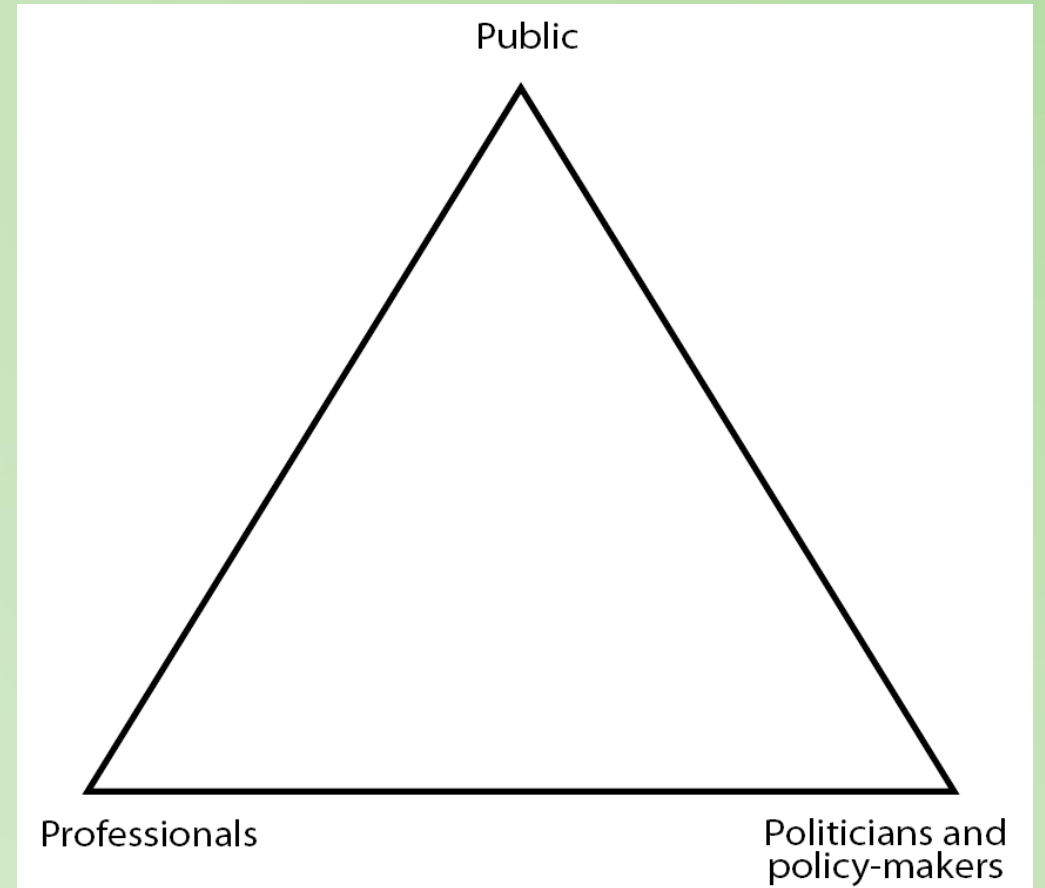
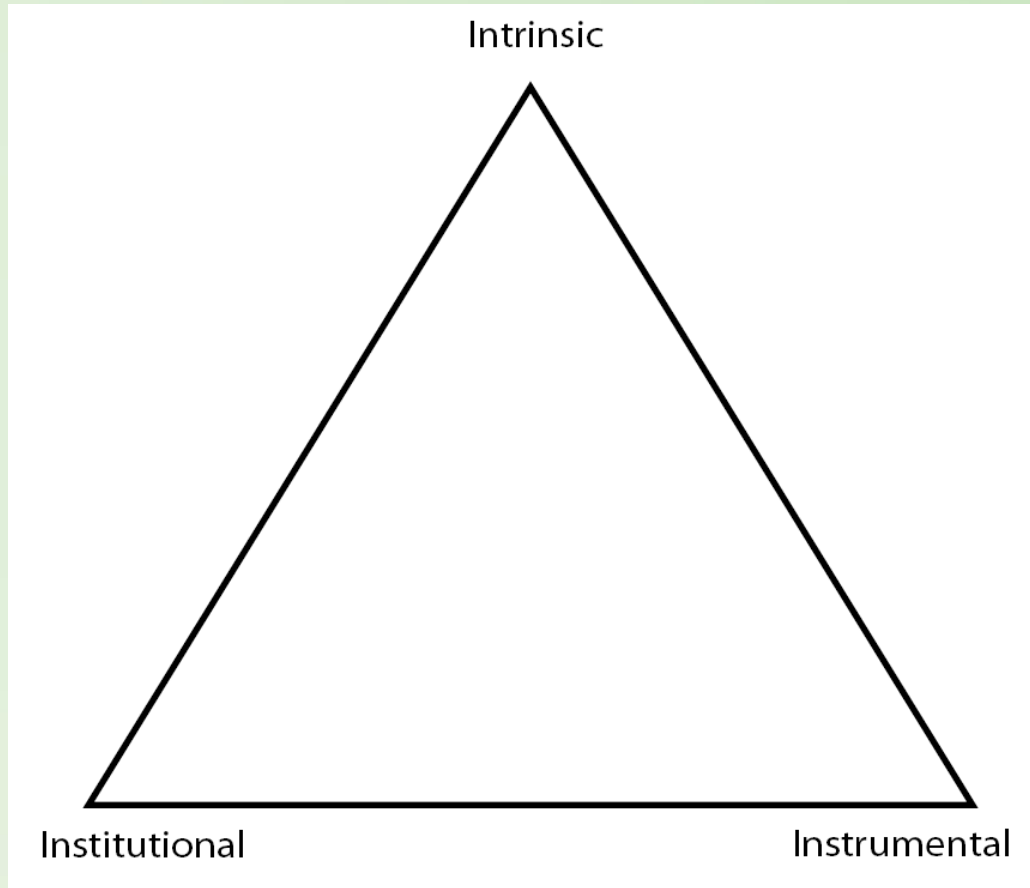

ความเข้าใจคุณค่า

- เอกสารจดหมายเหตุ มีคุณค่าในฐานะหลักฐานสะท้อนกิจกรรมของมนุษย์ ชุมชน สังคม คุณค่าในระยะจะเป็นประโยชน์ในการใช้งานเชิงวัฒนธรรม (**Cultural use**)
- หอจดหมายเหตุ มุ่งแบ่งปันองค์ความรู้จากเอกสารที่สงวนรักษาไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะ
- คุณค่าที่วัดเป็นเชิงปริมาณได้ยาก
- เศรษฐศาสตร์ ให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดคุณค่าสูงสุด
- ต้นทุนค่าเสียโอกาส เป็นคำสำคัญเพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการเปรียบเทียบสิ่งที่ต่างกัน ภายใต้กรอบของค่าเงินโดยเท่าเทียมกัน
- คุณค่าวัดเป็นตัวเลขเพื่อเทียบเป็นค่าเงิน

สามเหลี่ยมคุณค่า

Holden, J. (2006). *Cultural value and the crisis of legitimacy*. Demos.

บทบาทเพิ่มเติมของนักจดหมายเหตุ

- “ .....

This data potentially has **huge economic**, research and social value, and library and **information professionals** across the different sectors have a pivotal role in making sure that **this value is realized**.

.....”

Stuart, D. (2011). *Facilitating access to the web of data: A guide for librarians*. London: Facet, p6.

แนวทางแสดงคุณค่าที่นิยมใช้ในปัจจุบัน

- จำนวนผู้ใช้
- หลักฐานการใช้เอกสารจดหมายเหตุในกิจกรรมต่าง ๆ
  - การศึกษา
  - การวิจัย
  - การเรียบเรียงประวัติศาสตร์
  - การบรรยายเชิงวิชาการ
  - การจัดแสดงนิทรรศการ
  - ประกอบการนำเที่ยว
  - ฯลฯ

เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์

- Non-market valuation
  - State Preference
    - วัดจากความรู้สึกในใจ
  - Revealed Preference
    - วัดจากระดับราคาตลาดของสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น ราคาที่ดินรอบหอจดหมายเหตุ หรือค่าใช้จ่ายที่ผู้เดินทางมาใช้หอจดหมายเหตุต้องจ่าย เป็นต้น
- Subjective Well-being
  - วัดผลกระทบจากการใช้บริการที่ส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่

คำวิพากษ์

- Non-market valuation
  - Stated Preference
    - มิได้สะท้อนมูลค่าที่แท้จริง แต่เป็นเพียงมูลค่าทางความคิด
  - Revealed Preference
    - ราคาที่ดินรอบหอจดหมายเหตุเปรียบเทียบกับราคาที่ดินรอบห้างสรรพสินค้า
  - Subjective Well-being
    - มีการใช้วัดบริการหอสมุดและพิพิธภัณฑ์ใน **UK** แต่ภายหลังสำนักงานสถิติแจ้งว่าผลเป็นโมฆะ

อุปสรรคการวัดคุณค่าทางเศรษฐกิจของหอจดหมายเหตุ

- จำนวนผู้ใช้น้อย
  - เมื่อเทียบกับบริการห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์
- หน่วยงานจดหมายเหตุไม่มีศักยภาพในการศึกษาคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยวิธีการทางเศรษฐศาสตร์เอง
  - ขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญ
  - ไม่มีเวลา
- งบประมาณจำกัด
  - จ้างบริษัทหรือหน่วยงานภายนอกไม่ได้

การประเมินคุณค่าทางเศรษฐกิจสำหรับจดหมายเหตุ

- หลีกเลียงการใช้วิธี **Stated preference**
- หลีกเลียงการใช้จำนวนผู้ใช้เป็นองค์ประกอบของคุณค่าทางเศรษฐกิจ
- ต้องใช้งบประมาณน้อย
- ต้องไม่เป็นภาระให้นักจดหมายเหตุ
- ต้องแสดงคุณค่าทางเศรษฐกิจที่สร้างผลกระทบทางธุรกิจ

ความสัมพันธ์กับการผลิต

- จากการศึกษาพบว่า หอจดหมายเหตุแห่งชาติ **TNA** มีความสัมพันธ์กับอุตสาหกรรม **สื่อสิ่งพิมพ์** เป็นอย่างมาก
- ดังนั้น เอกสารจดหมายเหตุไม่ควรถูกมองเป็นสินค้า แต่ควรมองเป็นแหล่งวัตถุดิบทางวัฒนธรรมที่ป้อนให้อุตสาหกรรมการผลิต
- รายได้จากสินค้าตลาดที่ผลิตโดยใช้องค์ความรู้หรือเอกสารจดหมายเหตุสมควรนับเป็นคุณค่าทางเศรษฐกิจ

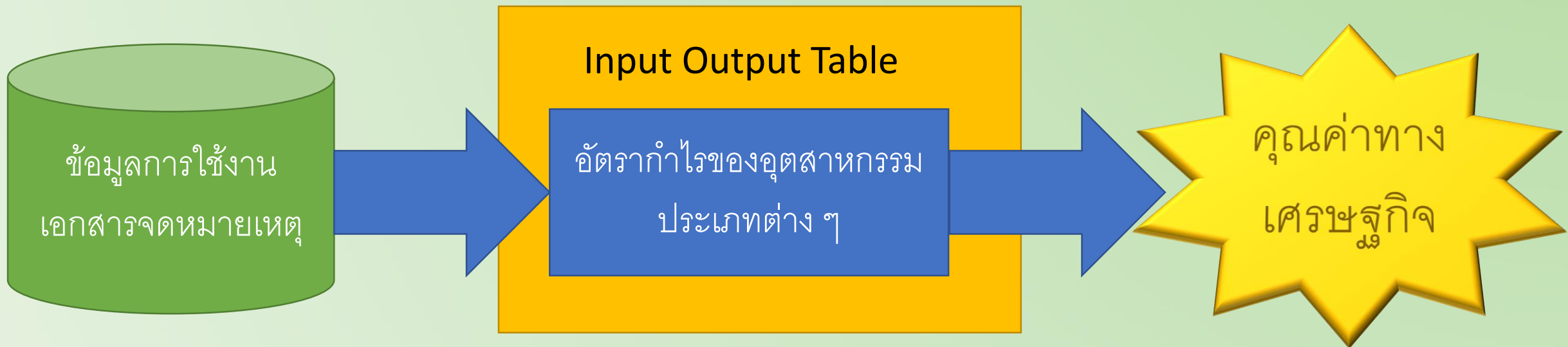
ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

- แม้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ออกสารจดหมายเหตุกับการผลิต จะนำไปสู่การอ้างคุณค่าทางเศรษฐกิจผ่านรายได้จากการจำหน่ายสินค้า แต่ข้อมูลรายได้นั้นเป็นความลับ หากเปิดเผยจะเกิดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์
- หอจดหมายเหตุในองค์กรเอกชนอาจนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ได้เนื่องจากเป็นข้อมูลรายได้ขององค์กรเอง แต่หอจดหมายเหตุรัฐบาลไม่สามารถใช้วิธีเช่นนี้ได้

เครื่องมือสำคัญสำหรับหอจดหมายเหตุรัฐบาล

- ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต หรือ Input Output Table

ในทางปฏิบัติ .....

- ในทางปฏิบัติ สำนักสถิติแห่งชาติ (**ONS**) มิได้สำรวจประสิทธิภาพของงานจดหมายเหตุ
- นักเศรษฐศาสตร์ ละเลยการศึกษางานจดหมายเหตุเนื่องจากได้ผลตอบแทนต่ำ
- เอกสารจดหมายเหตุ ถูกมองเป็นสินค้าและควรแปลงสภาพจากเอกสารหลักฐานให้เป็นสินค้า ทำกำไร
- หอจดหมายเหตุรัฐบาล ไม่เคยบันทึกข้อมูลการใช้งาน หรือเหตุผลการใช้งานเชิงการพาณิชย์ พร้อมรายละเอียด

UK Data Archive

- มีการบันทึกการใช้งานข้อมูลทุกครั้ง โดยมีหัวเรื่องและคำอธิบายการใช้งานสั้น ๆ ประมาณ 30 คำ
- ข้อมูลการใช้นี้ ได้รับการสงวนรักษาเช่นเดียวกับเอกสารจดหมายเหตุอื่น ๆ

Glasgow University Archive Services

- มีแบบฟอร์มสำหรับบันทึกการใช้งานเชิงพาณิชย์ โดยมีข้อมูล
  - ชุดเอกสารจดหมายเหตุที่ใช้
  - การนำไปใช้ เช่น ใช้ในเว็บไซต์ ใช้ในหนังสือ วารสาร ใช้ประกอบการทำวิจัย เป็นต้น
  - ระบุปริมาณการผลิต เช่น จำนวนหนังสือที่จะพิมพ์ เป็นต้น
  - ระบุการคิดค่าใช้เอกสารจดหมายเหตุ (ส่วนใหญ่มักจะได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมนี้)

บทสรุป

- หอจดหมายเหตุควรสร้างเอกสารแบบฟอร์มเพื่อบันทึกหลักฐานการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ
- ผู้บริหารต้องเข้าใจธรรมชาติของงานบริการจดหมายเหตุ
- ผู้กำหนดนโยบายต้องพิจารณาคุณค่าของเอกสารจดหมายเหตุทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเชิงพาณิชย์ในฐานะแหล่งข้อมูล หรือวัตถุดิบในการผลิต มิใช่สินค้าแสวงกำไร
- การประเมินคุณค่าทางเศรษฐกิจเป็นเพียงมิติเดียวเท่านั้น การพิจารณางบประมาณจะต้องคำนึงถึงคุณค่าด้านอื่นด้วย